

მიიღება ხელის მოწერა ფასი 1 წლ, —5 მან. ამა 1912 წლ დამლევამდე—1 მან. 50 კაპ. სოფლის მასწავლებელთ, სამკოთხველოებს და უმაღლეს სასწავლებლებში მოსწავლეთ დაეთმობათ 4 მან.

ქოველ კვირეული საზოგადო ეპონო.

მიზრი და სალიტერატურო ჟურნალი რედაქცია ღია ყოველ დღე 11—1 საათ.

მისამართი: თბილისი, Габаевский пер. № 3 რედაქცია „კლდე“. დეპუსის: თბილისი კლდე.

ს ა რ ჩ ე ვ ი : შეთაური. ბასი.— ა.—**ლისა.** ისევ კასეთის რკინის გზა.—**რ.—გესი.** სიფრუის შორეუში.—**ეკალისა.** კულტურული საქმიანობა სოფლად.—**მროველისა.** ხრონიკა. სამეურნეო არტელები.—**აქილესისა.** ჩატაღვა.—**მეომარისა.** ქართული თეატრი. ნარევი.

თბილისი. 25 გიორგობისთვე 1912 წ.

„სახალხო გაზეთში“*) ბატ. „შინაური“ გვეკამათება „ნაციონალიზმის“ შესახებ. თავდაპირველად უნდა აღვნიშნოთ ორი მისი შეცდომა: ჩვენს წერილში („კლდე“ № 9) ლაპარაკი იყო პოლინელებს ნაციონალიზმზე, პოლინელებს თვალსაზრისით, მაშასადამე, მათი აზრი არ შეიძლება სრულად ჩვენ მოგვეწეროს, მით უფრო, რომ რამდენჯერმე განგებ ხაზი გაუუსვით ამ გარემოებას,—ეს ერთი და მეორეც, ჩვენ არსად არ გვითქვამს, რომ სოციალიზმი და ნაციონალიზმი ერთმანეთის „საწინააღმდეგო და უარის მყოფელი“ ცნებანი არიან საზოგადოთ. ჩვენ მხოლოდ ვაღვიარეთ და ვეცდებით დავამტკიცოთ კიდევ, რომ ეროვნულ საკითხების გადაწყვეტაში სოციალიზმი ბელადობას ვერ იკისრებს. „მას

(სოციალიზმს) შეუძლიან დაიცვას იგი (ნაციონალიზმი) როგორც იდეა, მაგრამ სოციალიზმმა რომ მთლად მისი ადგილი დაიჭიროს ეროვნულ ბრძოლაში, ეს არსებითად ყოველად მოუხერხებელია“—აი, პირიქით, რას ვამბობდით ჩვენ სოციალიზმის და ნაციონალიზმის ურთიერთობაზედ. ცხადია, მხედველობაში გვქონდა ამ ორ ცნებათა საზოგადოთ წინააღმდეგობა კი არა, არამედ ეროვნულ საკითხის პრაქტიკულ გადაჭრაში.

და რომ ეს ასეა, ყველაზედ უკეთეს საბუთს თვით „სახალხო გაზეთი“ და მისი წინაპრების ისტორია გვიმტკიცებს, რომელიც უამთა ვითარებამ, ბევრჯელ არა მარტო დაავიწყა სოციალიზმი და ბურჟუაზიულ კერძო საკუთრების ჰანგებზედ ალაპარაკა (საბუთების და მაგალითების ძებნა ბევრი არ დაგვჭირდება, რადგან იყო დრო, როცა ჩვენ თვითონ ვიღებდით მონაწილეობას ამ „გაუბატიურებაში“), არამედ იმისთანა ნაციონალისტური ხმებიც გამოაღებინა, რომ ჩვენ დავიხვედით უკან. აბა მოიგონეთ არჩილ ჯორჯაძის და სხვათა უკანასკნელი წერილები არჩევნების დროს.

შეუძებელიც არის გულწრფელმა ადამიანმა, სოციალისტი იქნება იგი, ქრისტიანი, თუნდ წინააღმდეგობის უარყოფელი (непротивленець)—გულგრილად შეხედოს სა-

*) № 749.

ქმეს მაშინ, როცა გარეშე ძალა მის ეროვნულს მისწრაფებას ფეხითა სთელავს.

და როცა ამ უკანასკნელ საკითხზედ გადავდივართ, ჩვენ ნათლად ვხედავთ, რომ ბატ. შინაური, სწორედ ისე, როგორც ამას საზოგადოთ „სახალხო გასეთი“ სჩადის, თვალს იხვევს სინამდვილეზედ და ამბობს: „სოციალისტისთვის ეროვნული საკითხი არსებობს იმ დრომდე, სანამ არსებობს ეროვნულ უფლებათა*) უსწორ-მასწორობა“. ეს შემცდარი აზრი კიდევ შეიძლება შეწყნარებულ იქმნეს, როცა საკითხი შეეხება ორს თავისუფალს, ერთგვარად მომზადებულს ერს, მაგრამ მაშინ, როდესაც ერთ სახელმწიფოში, როგორც ეს რუსეთშია, რომელიმე ერი იღვევება არა მარტო მთავრობისაგან, უმთავრეს ერისაგან, არამედ სხვა ერისაგანაც, მასთან უფლებებზე გათანასწორობებისაგან (როგორც სომხები და ქართველები, ან ებრაელები და პოლონელები)—მაშინ რა პასუხს აძლევს ბატ. შინაური და „სახ. გაზ.“ ამ მოვლენას? ებრაელნი პოლონეთში, უფლებებზე, იურიდიულად, პირიქით, უარეს მდგომარეობაში არიან ვიდრე პოლონელები და ყოველი პროგრესისტის, დემოკრატის, სოციალისტის მოვალეობაა იბრძოლოს მათ უფლებებზე გადაამიანებაზედ, მაგრამ ამავე დროს არავინ ივიწევს იმასაც, რომ, როგორც ეროვნება, ისინი მეტოქეობას უწევენ პონელებს და აფერხებენ მათ წინსვლას; მის „ეროვნულ ინდივიდუალობის დაცვას“ ხელს უშლიან. ისე სომხობა ჩვენში; განა ყველასათვის ცხადი არ არის, რომ ჩვენ ორთავენი დაჩაგრულ ერთა სიაში ვართ და უნდა შეთანხმებით ვიბრძოლოთ საერთო უუფლებობის წინააღმდეგ, მაგრამ ისეთ მდგომარეობაში არ უნდა ჩავცვივდეთ, რომ სანამ, პეტრე მოვიდა, პავლეს ტყავი გააძრონ და მათმა ბურჟუაზიამ, მათმა ეროვნულმა შოვიზმმა ნიათი გამოგვილიოს, ხელიდან ლუკმა, ფეხქვეშიდან მიწა გამოგვაცალოს. განა წრევანელმა არჩევნებმა ნათელ არა ჰყვეს, როგორც სხვა მაგალ., რომ სომხის ბურჟუაზია ჩვენ გვებრძვის, როგორც ეროვნებას, რომ ისინი ჩვენ ეროვნულ მისწრაფებათ არამც

თუ არ ექომაგებიან,—პირიქით, ქვასაც ესვრიან? განა სიმბტომატიური მოვლენა არ არის, რომ სომხის ბურჟუაზიის ორგანოში „ტიფლისკი ჟურნალში“, ქართველები ალაპარაკდნენ იმაზედ, რომ ტერიტორიის დაკარგვა ჯერ ეროვნული სახის დაკარგვა არ არისო? ეს ერთი მხრით აიხსნება „მაღალი თეორიის“ „მსხვილმანების პოლიტიკის“ გავლენით, როცა ადამიანი ცას ებოტინება და მიწა ძირიდგან ეცლება.

ერთი საანბანო ქემარიტებაა გამოთქმული შინაურის წერილში, რომ ორი ცნება: „ეროვნულ ინდივიდუალობის დაცვა“ და „ნაციონალიზმი“, როგორც ეს უკანასკნელი ესმით საზოგადოთ—არ უნდა შეირიოს ერთმანეთში,

მაგრამ, ჯერ ერთი ცნება „ნაციონალიზმს“ იმდენი სახე აქვს ეხლანდელ დროში, რომ უუპროგრესიულიდგან-უურეაქციონურ შინაარსამდე შეიძლება შიგ მოვათავსოთ, და მეორეც, განა „სახალხო გაზეთმა“ არ იცის, რომ დღეს კამათი სიტყვის და ცნების შინაარსზედ კი არ უნდა იყვეს, არამედ ის შინაარსი უნდა გამოიძებნოს, რომელსაც ქემარიტი სახელი დაერქვას, ეს შინაარსი კი ჩვენ გვესმის, როგორც ყოველმხრივი განვითარება ეროვნების ძალთა ეკონომიურ, სოციალურ და პოლიტიკურ სფეროში. ჩვენ გვსურს ჩვენი ეროვნული ფიზიონომიის დაცვა *quand même*, ე. ი. ირა მარტო პირდაპირ მოტანილი იერიშისაგან, არამედ ყოველი უჩინარი, ჩუმი დარღვევისაგანაც, წარმოსდგება იგი გარეშეთაგან, თუ რენეგატებისაგან.

ამისათვის თავდებოდა ჩვენი წერილი ჩვენი პროგრამის ერთი კუნჭულის გამოჩენით: საჭიროა, უპირველესად ყოვლისა, გარდაწყვეტა რთულ ეკონომიურ-ეროვნულ საკითხებისა და თვით ეს გარდაწყვეტა შეიტანს ცხოვრებაში (ეროვნებათა) თანასწორობის პრინციპს“.

და ამ თვალთახედვით კი ჩვენ არც სოციალისტები ვართ, რადგან სოციალიზმი არა თუ არა სწყვეტს, დღევანდელ ობიექტურ პირობებში, ეროვნულ საკითხს, არამედ აკარგვინებს ნიადაგს და ხელფებს უკრავს ეროვნულ მოქმედებას.

*) ხაზი ჩვენია.

ბ ბ ბ ს 0

I.

სისხლიდან დავაცალენათ!

მეთვრამეტე საუკუნის მიწურულეში დიდი რუსეთი მოადგა კავკასიის ქედს. ადვილი არ იყო ბუნებისაგან ჩამოსხმული ციხის აღება და გამარჯვებული რუსეთიც იძულებული გახდა შეჩერებულიყო ციხის წინაშე. აქ რუსეთს ბედმა გაუღიმა და ადვილად დასთრგუნა დაბრკოლება.

დესპოტიურ მეზობლებისაგან გულგატეხილმა საქართველომ, უღალატა თვის ისტორიულ მისიას და დარიალის კარი გაუღო რუსეთს. მთის ბატონს ყაზიბეგს საქართველომ უბრძანა—რუსების შემოსვლას ხელი მოუწყეო. ზურგიტ ეზიდებოდა ქართველობა დარიალის ციკაბო კლდეებზე და გუდაურის მწვერვალებზე რუსის ზარბაზნების ნაწილებს და სამშვიდობოში, ბარში ჩამოჰქონდა.

„ტურფა საქართველოს ხეობებში“ რუსეთი მკვიდრად დაბინავდა. დადგა აღსასრულის დღენი შეუბოვარ მთისა. სამოცი წელიწადი ებრძოდა რუსეთი მთას ჩრდილოეთიდან და სამხრეთიდან. სოროში მოძწყდებული მთა და თვით გენიოსი შამილი ვეღარას გახდა. თაფის წამლის კვამლის ღრჩოლას ვეღარ გაუძლო მთამ და ქედი მოიხარა.

მთასთან ბრძოლაში რუსეთს უკან გაჰყვა ქართველობა. კვერციხით ზედ ასკდებოდა ქარაველი—კავკასიის ქედის საღს კლდეებს. საუკეთესო ვაჟაკობამ იქ, მთის ხევ-ხუეებში დალია გამირული სული, ერთის სიტყვით, საქართველო სისხლიდან დაიკალა; შინ, შინ-კი აშენებული ოჯახი დაგვენკრა, კერა გაგვიცივდა.

დავეცით სულიერად, ნივთიერად და, ასე გაშინჯეთ, ხორციელადაც. ისე წავხდით სულიერად, რომ ყოველი ვიგინდარა, ვინ იცის საიდან მოთრეული, თავში გვიჩაკუნებს და ჩვენ კი ძალა აღარ შეგვწევს რიხიანად დაუყვიროთ: აცხა, შე ვერანავ! ნივთიერად ისე დავვლახაკავდით, რომ ტანი ვეღარ შეგვიმოსია. ისე გამოგველია ნიათი, რომ მარჩენალი მიწა-წყალი ნიავე-ქარივით ხელიდან გვეცლება. ამ კვირია უცხო ტომის კაცმა 12.000 დესეტინა, ესე იგი 24.000 დლიური იყიდა 80.000 მანეთად, ექვს შაურად და სამს კაპეკად თავად მაჩაბლებისა და აბაშიძისაგან.

ხორციელადაც წავხდით. სადღაა ჩენი სილამაზე—სიტურფე?

დიად, სისხლიდან დავიცალენით. დაქცეული სისხლით შევღებეთ კავკასიის უღელ-ტეხილი მაგრამ ჯილდოდ ყველა ამისა რა მივიღეთ? დაქცეული ოჯახი და კერა გაცივებული.

* *
*

ირანსაც ვემსახურეთ ერთგულად და თავგამეტებით. მოიგონეთ მეფე გიორგი მეთერთმეტე. ამ საკვირველმა მეფემ თავის პატარა გუნდით, სადაც მარტო საოცარი ვაჟაკანი იყვნენ შეკრფილნი, შიშის ზარი დასცა ირანის ბატონის მტრებს, ისე სთელავდა ირანის ველ-მინდორს, თითქოს ბამბის ქულააო. დალატით მოჰკლეს მეფე გიორგი XI. მასთან ერთად გასწყდნენ მისნი მხლებელნი. კვლავ დაიკალა საქართველო სისხლიდან. მერე და ამ განწირულს სულის კვეთებისათვის ჯილდოდ რა მიიღეთ? ისა რომ თვით წამხდარმა ირანმა ისე წავხდინა, რომ ხელის განძრევის თავი აღარა გვაქვს.

ხომ გინახავთ ქირიანი, აბუზული ქათამი, ბიბილო გალურჯებული და თავნაქინდრული, აი ჩენი დღევანდელი სახე.

ომი კარგია ზოგჯერ, იგი აკეთილშობილებს მემომარს, ერის შეკუმშულ ძალას შლის, თუ საგანი ომისა პატიოსანია და იცავს ერის უმაღლესს იდეალს. ომი უაზრო და უსაკნო დამლუბველია ერისა. რა იდეალს ემსახურებოდა მეფე გიორგი XI, ოდეს ავგანისტანისა და საერთოდ ირანის ტერიტორიას ხერავდა და ფეხქვეშ სთელავდა? არავითარს.

* *
* *
*

ამბობენ, ოსმალეთში მილიონ ნახევარი ქართველიაო, ესე იგი თითქმის იმდენი, რამდენიც მკვიდრ საქართველოშია. საქართველოს წახდენაში ოსმალეთს უფრო დიდი ღვაწლი მიუძღვის, ვიდრე ირანს.

მთელი მესამედი საქართველოში, საუკეთესო ნაწილი მისი, ჰოროხისა და მტკვრის სათავეთა ხეობანი მკაცრის ხელით მოგვეგლიჯა და ცეცხლითა და მახვილით გაამაჰმადიანა. ამ დოსტაქრობით არ დაკმაყოფილდა და აუარებელი ქართველობა გაიტყუილა სათვისიანოში და დააბინავა მცირე აზიაში.

ამ ჟამად ოსმალეთი განკითხვის დღეს განიცდის. უღმობელი ისტორია ანგარიშსა სთხოვს. ბე-

დის ჩარხი ეგები ისე დატრეილდეს, რომ ევროპიდან ფეხი ამოაკვეთინონ და შეიძლება თვით მცირე აზიაშიც (ანატოლია) აღარ აბოგინონ. რაკი ცხოვრების უნარი არა გქონიათ, აიზარდებოდით და იქ წაბძანდით, საიდანაც მობძანდით ამ ხუთას—ექვსასის წლის წინადო.

ოთხის წლის წინად ოსმალეთი ახალ გზას დაადგა. იმ გზას, რომელმაც ევროპა მიიყვანა დიდად კეთილ და განვითარებულ ცხოვრებამდე.

ოსმალეთში მოქცეულმა ერებმა თავისუფლად ამოისუნთქეს და მხურვალედ შეუდგნენ ეროვნულ ცხოვრების გამოკეთებას. ასე გაშინჯეთ, ველურმა ანბანელებმაც კი საკუთარი კლუბი დაიარსეს სტამბოლში. სხვა-და-სხვა ერის დეპუტატები ეროვნულ ჯგუფებად დალაგდნენ პარლამენტში. მარტო ქართველებმა ვერ მოახერხეს ესა, ვერ გაბედეს გამოეჩინათ თვისი ეროვნული სახე და ხმა მალა ეთქვათ, ჩვენ ქართველები ვართ და საკუთარი ქართული საქმე გვაქვსო.

როგორც მოგახსენეთ ზემოთ, დღეს ოსმალეთის განკითხვის ჟამია. ოსმალეთის ჯარმა თავი შეირცხვინა და მტერს ზურგი უჩვენა. ამ საერთო უბედურების დროს ისევ ქართველები ირჯებიან, ძველებურად, მამა-პაპურად.

იცლებიან სისხლიდან და ნეტა რისთვის? რას მიიღებენ ჯილდოთ, რას მოვლიან, ოსმალეთის მტერს რომ ზედ ასკდებიან. ვფიქრობთ, რომ მარტოდონ დანგრეულ ოჯახს და გაცივებულ კერას. შეუძლებელია სტიქიურად მოქმედება, ფეხის განძრევასაც თავისი თაბაუთი უნდა ჰქონდეს.

სტუდენტმა ოსმალომ ლეზბიმა, მოხალისედ გასულმა ჯარში, აი თურმე რა უამბო რუსის გაზეთის კორესპონდენტს: „ჩვენი ჯარისკაცი მამაცად იბრძვიანო, განსაკუთრებით ლაზნი და გურჯები (ქართველნი მაჰმადიანნი). გაშმაგებულნი მიიწევენ წინ, რომ ხელ-ჩართული გამართონ, მაგრამ ბულგართა ტრანშეებს ვერ აღწევენ რადგან ტყვისიგან განგმირულნი, უსულოდ პანტასავით ძირს ეცემიანო“. იმავე ლეზბის უთქვამს, რომ ტრაპიზონიდან გადმოიყვანეს ბრძოლის ველზე რამდენიმე დივიზია, შემდგარი მარტოდ-მარტო ლაზებისაგანაო. ესენიც სისხლიდან და ცლებიან და ნეტა ვიცოდეთ რისთვის?

ა. — ლი.

ისევ პახეთის რკინის გზა

კახეთის რკინის გზა იმ ზღაპრულ მელას დაემსგავსა, რომლის კუდმაც მისივე თავი და ტანი გადაყლაპა. და რომ ეს ასეა, არავის შეუძლიან უარჰყოს, ვინც კი ოდნავ მიინც ჩახედულია ამ გზის ვითარებაში და წარმოდგენილი აქვს, თუ რა მოვლის მას.

ჩაუფიქრდეთ მართლაც იმას, თუ რა ხდება ამ ჟამად და რა საკითხი უნდა გადასწყდეს ამ თვის ბოლოში.

კახეთის რკინის გზის სიგრძე სულ 165 ვერსამდეა და სიღნაღ-ბაქოსი კი 426; და ეს უკანასკნელი უნდა გაიყვანონ, როგორც პირველის „გაგრძელება“. კანონითაც კი ეს ყოვლად შეუფერებელი მოვლენაა და ესე რომ შესაძლებელი იყვეს კონცესიის აღება, მართლაც შეიძლებოდა, როგორც ერთმა ფინანსისტმა სთქვა, „ორი სამი ვერსის სარკინიგზო კონცესია აელო ადამიანს და შემდეგ მთელ რუსეთის იმპერიაზედ მისი „გაგრძელებანი“ მოეფინა. მაგრამ ასეთი არა ჩვეულებრივი მოვლენა ძნელი განსახორციელებელი იქნებოდა, რომ რაღაც უფრო „არა ჩვეულებრივი“ საშუალებანი არ ეხმარათ.

მაგრამ ამას თავი დავანებოთ. საქმე ის არის, რომ 426 „კოტა“ მეტია 165-ზედ და 426 ვერსის გზა კოტა მეტიც დაჯდება—40—50,000,000-მდე. და ამ ჯამში, რომლის სააქციონერო თანხას შეადენს 5,000,000, გაქრება თავად-აზნაურობის 4—900,000-მდე მანეთის აქცია. აქედან ცხადია, რომ კახეთის რკინის გზა თავად-აზნაურობის ხელში აღარ იქნება, მისი პატრონი სიღნაღ-ბაქოს გზის პატრონისაგან დაიჯანება და თვალს ვეღარ გაუსწორებს თავის დამჯანბნელს. ზოგიერთს, ჩვენს საზოგადოებაში ეს ნათლად არა აქვს წარმოდგენილი და წინ აყენებენ იმ საკითხს, რომ სიღნაღ-ბაქოს გზა კახეთისას შემოსავალს შეჰმატებსო. ეს მხოლოდ სხვის თვალის ასახვევი ხრიკია, თორემ როგორ დაიჯეროს კაცმა, რომ ამ შემოსავლისათვის კახეთის რკინის გზამ უნდა დაჰკარგოს თავისი დამოუკიდებლობა—მაშინ როდესაც ეს შემოსავალი **ზრას გზით** არ ასცდება მას, თუნდაც ბოროტგანზრახველით მოინდომონ აცდენა. სიღნაღ-ბაქოს გზა და კახეთის რკ. გზა იყრებიან ერთ სადგურზედ (წნორისწყალი-სიღნაღი) და, რასაკვირველია, ერთმანეთს გადასცემენ სატარებელ ტვირთსაც და მგზავრებსაც. ამაში ეჭვი არ არის და რა შეღავათი ექნება კახეთის რკ. გზას

განსაკუთრებით გავრთიანებისაგან, ამას არავინ ამბობს. შეიძლება მცირედით აგვიხიროდნენ: ტვირთის გადაცემა გამოიწვევს ხარჯსაო, მაგრამ ეს შეიძლება სრულიად დაირღვეს კერძო შეთანხმებით სიღნაღ-ბაქოს რკინის გზასთან, რომ მატარებლები ერთი მეორის რაიონში დადიოდნენ, როგორც ეს არის, მაგალითად, რუსეთის კერძო და სახაზინო რკინის გზებზედ.

არა, არ არის ისეთი მოსაზრება, რომელიც ამართლებდეს შეერთებას და მათ უფრო საკვირველია ამ შეერთების სურვილი პ. ი. თუმანიშვილისაგან, რომელიც, როგორც თავად-აზნაურობის წინამძღოლი, უნდა იცავდეს თავ-გამოდებით მის ინტერესებს, დარაჯად ედგეს მის ქონებას.

და ეხლა, როდესაც სწყდება ასეთი დიდმნიშვნელოვანი საკითხი, როდესაც საზოგადოება აღელვებულია რკ. გზის ბედით, იგი არა მარტო არა გრძნობს მოვალეობას პასუხი გასცეს, თავი იმართლოს, ან მედგრად შეებრძოლოს ხიფათს, —ის სდუმს, და თვით იმ ფაქტით, რომ წინამძღოლია თავად-აზნაურობისა, აფერხებს სხვებსაც.

მართლაც, წარმოიდგინეთ ის არა ნორმალური მდგომარეობა, როდესაც პ. ი. თუმანიშვილს, ჯერ ერთი დაინტერესებულს პირს და მეორეც ამ საქმის ჩამშლელს, ბედმა არგუნა წინამძღოლობა იმ თავად-აზნაურობისა, რომელიც წინააღმდეგია იმი-სი საქციელისა და ზრახვისა, როდესაც მთელი საზოგადოება ერთხმად იზიარებს მის წინააღმდეგს აზრებს, გამოთქმულს, ჩვენდა სასიხარულოდ, არა მარტო ჩვენგან, არამედ მთელი ჩვენი პრესისაგან, და თვით „ხაკავაშსკაია რეჩისაგანაც“ კი.

ახლა ვიფიქროთ, შესაძლებელია დაინტერესებულმა პირმა ისე ობიექტიურად შეხედოს საკითხს, რომ ანგარიში გაუწიოს მოპირდაპირეთა შეხედულობას და უღელი თავისკენ არ გადახაროს? თუ ეთიკა მოითხოვს ამ საკითხის გარდაწყვეტაში არა თუ არავითარი მონაწილეობა არ მიიღოს, არამედ გავლენაც არ იქონიოს, როგორც წინამძღოლმა? თუმანიშვილი რომ კერძო პირი იყოს, მის გავლენას არავინ მოერიდებოდა, მაგრამ როგორც თავ.-აზნ. წინამძღოლს მას ხელთ უპყრია უფლებაც და ამიტომ მეტი სიფრთხილეც ჰმართებს.

ეხლა კი ძალაუნებურად შეუძლიან საკითხის ისე დაყენება და წარმართვა, როგორც მის ინტერესებს და შეხედულებას შეეგუება. და ბრალი ამ საქმის დაღუპვისა უმეტესად მას დააწვება. იმედი უნდა ვიქონიოთ, რომ თუმანიშვილი იგრძნობს თავის

დანაშაულსაც, უხერხულ მდგომარეობასაც და სრულიად ჩამოშორდება ამ საქმეს.

ამას წინაღ, № 262 „ხაკავაშ. რეჩში“ წერილი იყო „ОНЪ-ЖЕ“-სი, საცა იგი მკაფიოდ სვავს საკითხს, რომ თავად-აზნაურობა სცდილობდა, კახეთის რკინის გზა არამცთუ დამოუკიდებელი გაეხადნა, არამედ მთლად თვით თავად-აზნაურობის ხელში ყოფილიყო და ჰგმობს რუსეთ აზიის ბანკის საქციელს, რომ მან გააფართოვა თავისი საქმე და ამით დაარღვია უფლებანი თავად-აზნაურობისა. სრული ჭეშმარიტებაა, მაგრამ ბანკი რის ბანკია, თუ თავის სარტას ხელიდგან გაუშვებს, მაგრამ ამ დანაშაულს რად უწყობს ხელს თვით თავად-აზნაურობის წარმომადგენელი და აწ წინამძღოლიც—ეს გაუგებარია.

„ОНЪ-ЖЕ“ მიმართავს თავად-აზნაურობას— მოიფიქროს, ეგება შეერთება სასარგებლო იყოსო და თუ არა, მაშინ ყველა ღონის-ძიება იხმაროს თავის უფლებათა დაცვისთვისაო.

ეს განა ცხადი არ არის ვისთვისმე? განა სადმე თქმულა, დაწერილა ერთი სტრიქონი მაინც, რომ სიღნაღ-ბაქოს გზასთან შეერთება ხელსაყრელია? განა რაიმე მოსაზრება მოუყვანია ვისმე ამ გზათა შეერთების სიკეთეზედ?

არა და არა, და თუ გულწრფელად ჩაუფიქრებთ, არც შეიძლება — შეერთების სასარგებლო საბუთი გამოინახოს. ამიტომ სდუმან ისინი, ვინც ხელს უწყობს საკუთარი ეროვნული საქმის გათახსირებას და პირად ანგარიშებს ისწორებს, თორემ განა დასამალია აღნუსხვა იმ სარგებლობისა, და შემატებისა, რომელსაც სიღნაღ-ბაქოს გზა მოუტანს ჩვენ გზასა? განა ყველასათვის სასიხარულო არ იქნებოდა გაგვეგო, რომ პ. თუმანიშვილი და მისი მეგობარი კომერსანტები ჩვენთვის „მოწყალეობას“ იმეტებენ და კახეთის რკინის გზის სარგებლობაზედ ფიქრობენ?

ეს არავის ეძრახვის, როგორც არ ეძრახვის სპარსეთში ტყის კონცესია იქონიოს, შემახაში ნავთის ქარხნები და რკინის გზების გაყვანა—და იმავე დროსა წინამძღოლადაც ყოფნა თავ.-აზნ., თავმჯდომარედ სხვა და სხვა საზოგადო დაწესებულებაში და სხ.—პირიქით, ეს მარტო იმედს გვაძლევს, რომ ქართველთ მზე არ ჩასულა ჯერა და ჩვენც გვეყოლია „ყოველმხრივი“ მოღვაწენი. მაგრამ, როცა კერძო ინტერესებს შეეწირება საზოგადოებრივი, როცა პირად ანგარიშებს ასწორებენ ეროვნული თანხიდან—მაშინ პატიოსანი და გულახდილი სა-

ზოგადობა მოვალეა ხმამალა სთქვას: შორს ჩემ-
გან!

რ. გ.

სიხარუნი მოკავში

ერთს განათლებულ ყმაწვილ თავადიშვილს შე-
ვეკითხე: „რატომ ჩამოშორდით ჩვენს საზოგადო-
ცხოვრებას და არ იღებთ მონაწილეობას ქართულ
საქმეების მოწყობაში? ქართველი საზოგადოება მო-
ღვაწეებით ხომ მეტად ღარიბია და ყოველი კაცი
მეტადრე განათლებული, მისთვის ძალიან ძვირ-
ფასია. ამ ექვსი წლის წინად, მახსოვს, თქვენ ღი-
დის ენერგიით მოქმედობდით საზოგადო ასპარეზ-
ზედ.

— საუბედუროდ, არ შემძლიან, ჩემი რწმენ-
ნებას არ მაძლევს ჩავერიო დღევანდელ რეაქციო-
ნურ ხანის მოღვაწეობაში, — მიპასუხა განათლებულ-
მა თავადმა.

— უკაცრავად, რა რწმენისა ბრძანდებით?
შევეკითხე მე.

- სოციალისტი.
- სად მიიღეთ საშუალო განათლება?
- სათავად-აზნაურო გიმნაზიაში.
- უმაღლესი?
- ევროპაში.
- ეხლა რას აკეთებთ?
- ჩემს მამულს უვლი სოფელში.
- დიდი მამული გაქვთ?
- არა, ეგრე 80 დესეტინა სახნავი და 120—

ტყე-მინდორი.

— რომელ მეურნეობის დარგს მისდევთ
უფრო?

- ვაშლების მოშენებას.
- რას მოელოდებით მომავალში?

— 5 წლის შემდეგ წელიწადში მექნება 7-8 ათას
მანეთამდე შემოსავალი. აქ ჩემს მესაუბრეს თვალები
სიამოვნებით აუთამაშდა.

— მეწვიეთ, ბატონო, ჩემს მამულში... მშვე-
ნიერი ღვინით და საუცხოვო ვაშლებით გაგიმასპინ-
ძლდებით.. კარგად მოისვენებთ კიდევ ქართულ
ალიაქოთისაგან. აი, შემომხედეთ რა ჩასუქებული და
გაწითლებული გახლავართ! მობრძანდით, მობრძან-
დით! — მებვწვებოდა ჩემი ნაცნობი სოციალისტი.

— დიდათ გმადლობთ დაპატყებისათვის, ვუ-
პასუხე მე, — უსათუოდ გეწვევით, მხოლოდ... ხუთი

წლის შემდეგ. მაშინ დაფხედავ თქვენს „სოციალის-
ტურ“ შრომას, და „სოციალისტურ“ შედეგებს.. ნახ-
ვამდის! — გამოვესალმე მას.

სოფლის პატარა ოთახში რამდენიმე კაცი მა-
გიდის გარშემო ვისხედით და ჩაისა ვსვამდით. სამო-
ვარი ტუბილად შიშინებდა.

— როდის მობრძანდება მღვდელი? — ვკითხე ჩემს
მეზობელს, დაგვიანებულია და ამ სიბნელეში, მგო-
ნი, ვეღარ გამოვა აქაურ ხევსუფებზედ“.

„არა, — მიპასუხეს, გაიხლებათ, ძალიან ყო-
ჩალი მღვდელია, ღამეს არ შეუშინდება“. მართლაც
ამ დროს გარედამ ხმაურობა შემოისმა. ოთახის კა-
რები გაიღო და სწრაფად შემოვიდა მალალ-მალალი
შავგვრემანი ახალგაზრდა მღვდელი, ვეებერთელა
მათრახით ხელში.

— მამაო ვახლავარ! მივესალმე შემოსულ
სტუმარს.

— ზდრასტეუიტე! მიპასუხა რუსულად მღვდე-
ლმა და მაგრად ჩამომართვა ხელი.

ჩაი დაუსხეს.

— მამაო! — ჩამოვავდე ლაპარაკი, ეს რა ამ-
ბავია, რომ თქვენ სამწყსოში მარიამოზას სოფლელები
ვნახე, მინდორში მუშაობდნენ. განა თქვენმა გლე-
ხებმა არ იციან, რომ ეს დღე ერთ ერთი საეკლესიო
დღესასწაულია ქართველებისათვის?“

— ნეტავი თქვენა, ბატონო! ვილაც ღვთის-
მშობელზედ სწუხართ. მეც კი მომწყინდა ეკლესია-
ში ათასი წმინდანების ხსენება, და ეხლა თქვენც,
განათლებული კაცი, ამაზედ მელაპარაკებით და მი-
საყვედურებთ კიდევ. რასაკვირველია, უნდა იცო-
დნენ.. მაგრამ; საზოგადოთ ჩვენი ხალხი ძველებუ-
რად აღარ არის ისეთი მორწმუნე, ეხლა უფრო
დღეობებს ტანება, სადაცკამა, სმა, ქეიფი მეფო-
ბს..და, სწორე გითხრათ, პირადათ მე არც მივტირი
ამ მოვლენას. რა ყრია ამ რწმენაში? ხალხს სილა-
რიბიდან არ გამოიყვანს, და უფრო ბურუსით მოსდებს
მის ცხოვრებას. ამბობდა ამას ქართველი მღვდელი
და მე კი გაოცებული ვუსმენდი.

— მე რწმენით უფრო სოციალისტი გახლა-
ვართ — დაიკვება მღვდელმა და დაუმატა: ცოტა ნა-
ციონალისტიც.

— მაინც როგორ მოახერხეთ და მოაქციეთ
ერთს ტაფაში თქვენი სოციალისტური რწმენა და
სამსახური ეკლესიისადმი?“ გაკვირვებული ვკითხე-
დი მას.

— განა არ შეიძლება, რწმენა გულში დამრ-

ჩეს? მარტო დღევანდელზედ ხომ არ უნდა ვიფიქროს; მერე რაღა ვქნა? შიმშილით ხომ არ მოვკვდები, ეს სამსახური ჩემი საზრდოა და მივეჩვიე კიდევ...

— თქვენი ნაციონალისტობა რაღაში გამოიხატება? ცოტა ხნის შემდეგ შევეკითხე ჩემს უცნაურ მოკამათეს...

— როგორ თუ რაში! აი, მაგალითად, ქართულ ეკლესიის ავტოკეფალიის დიდი მომხრე ვარ და მწამს, რომ დღეს ხვალ ჩვენი ეკლესია განთავისუფლდება სხვის პატრონობისაგან.

— მაგრამ თქვენ, ურწმუნოს და ეკლესიის წინააღმდეგს, რისთვის გინდათ ავტოკეფალია და როგორ უნდა გამოიყენოთ იგი?

— ხომ მოგახსენეთ, რომ იმავე დროს ნაციონალისტი ვახლავართ... ქართველ ერისათვის კი ქართულ ეკლესიის უფლებების აღდგენა დიდი ეროვნული საქმეა... თუ მე არა მწამს საზოგადოთ ეკლესია, ეს იმას არ ნიშნავს, რომ სხვებს არა სწამთ და იმასაც, რომ მე კერძოთ ქართულ ეკლესიის ავტოკეფალიის წინააღმდეგი უნდა ვიყო.

ასე გზა-დაბნეულად მებაასებოდა ერთი ქართველი სოფლის მღვდელი, ერთს მიყრუებულ ქართულ სსოფელში და თავის „სოციალისტურ-ნაციონალისტურ“ მსოფლმხედველობას აღიარებდა ჩემს წინაშე.

—

პატარა დარბაზი საესე იყო ახალგაზრდობით. ბაასობდნენ და ეკამათებოდნენ ერთმანეთს ქართულ ცხოვრების სხვა და სხვა მწვავე საკითხზედ.

ქართველობის მიწა-წყლის უცხოელებზედ გაყიდვასზედ, ეროვნულ სკოლებზედ, ავტოკეფალიასზედ, ავტონომიასზედ, ნაციონალიზმზედ. ყველანი ერთხმად აღიარებდნენ, რომ აუცილებელია შეერთებული ძალებით მუშაობა თავის სამშობლო ქვეყნის უფლებათა დასაცავად, რომ ყველასათვის ერთად ერთი გზა უნდა განმტკიცდეს ქართველობაში ნაციონალური თვით ცნობიერება, გაღრმავდეს მისი ეკონომიური, კულტურული შინაარსი და მიღებული იყოს ზომები სამშობლო მიწის დასაცავად და სხვა...

წამოდგა ერთი ყმაწვილი და მიჰმართა თავის ამხანაგებს განმარტებით:

მაშასადამე, ჩვენი დუხჭირი სინამდვილე გვაფლავებს ვიზრუნოთ, რომ ქართველი ხალხი მედგრად შეუდგეს მიწის შესყიდვას ჩვენ თავად-აზნაურობისაგან, არამც და არამც არ დაანებოს იგი უცხო-

ლებს, სასტიკად დაიცვას თავისი მესაკუთრეობის პრინციპები და უფლებანი...

მღვდლებს უნდა მივმართოთ, რომ მიიზიდონ ეკლესიებში ხალხი, ვამდიდრონ ეკლესიები, დიკვან მონასტრები და ამით მოუშალონ მძლავრი ნიდაგი მომავალ ავტოკეფალიას.

ქართველ წვრილ და მსხვილ მემამულეთა, ვაქარ-მრეწველთა და საერთოდ ქართულ ბურჟუაზიას ზურგი უნდა გავუმაგროთ, ხელი მოუშალოთ, რომ სომხის ბურჟუაზიის ანტიქართულ პოლიტიკას საქართველოში მდგარი მეტოქე გაუჩინოთ... მაგრამ ამ სიტყვებმა კრებაში დიდი აურზაური შეიტანა.

ასტყდა ყვირილი, აღიაქოთი.

— ეს მიმართულება რეაქციონურია! ჰყვიროდა ერთი.

— კრელიკალიზმის დაცვა შეუძლებელია! ამბობდა მეორე,

— მეწვრილმანების პოლიტიკის მწარმოებლად ჩვენ ვერ შევიქმნებითო! მოსთქვამდა მესამე.

— თქვენ სტალიზმის იდეოლოგიის მცველი ბრძანდებითო!

ბატონებო! ამშვიდებდა არეულ მონასტერს ყმაწვილი კაცი, მე არ მესმის თქვენი აღფლავება და გულისწყრომა! საერთო ნაღაპარაკვიდამ სჩანდა, რომ ყველანი ერთსულოვნად ვაღიარებდით ქართულ ნაციონალურ ცხოვრების ყოველ მხარის დაცვას, გამაგრებას და ბევრი თქვენგანი, ვიცი, ცხოვრებაში იცავს კიდევ... მაშ რაშია საქმე? რა მოხდა?

— მაგალითად, ავტოკეფალია გსურთ,— მღვდლები კი არ გინდათ? როცა დიდუბის ეკლესიის უფლებას იცავდით, განა არ იცოდით, რომ უმღვდლოდ და უსამწყსოდ ეკლესიის უფლების დაცვა სასაცილო აქნებოდა?

— ან რა საბუთებით უარჰყოფთ ქართულ ბურჟუაზიის ძლიერ მნიშვნელობას ქართველ ერის წინსვლაში და მეტადრე მის ბრძოლაში თავის არსებობისთვის?

— ან გგონიათ სოციალისტურ რეცეპტებით, მაგალითად სოციალიზაციით და მის პრინციპებით შეუწახავთ სამშობლო ერს მის მიწა-წყალს?

— რეაქცია, კლერიკალიზმი, წვრილმანი პოლიტიკა, შოვინიზმი!

აი ის საშინელი სიტყვები, რომლითაც დაშინებულია თქვენი გონება, და საერთოდ ქართული ეროვნული აზროვნება. ჯანსაღ ეროვნულ პოლიტიკას კი ამ სიტყვებისა არ ეშინიან, რადგანაც იგი

ყოველთვის მოკლებულია ბნელ აზროვნებას და კაციქამიაობას.

ბატონებო! გვეყოფა უძლიერი ხელების ქნევა.

თუ გვირდა ამაყად და იმედით ვუცქიროთ საქართველოს მომავალს, უნდა გავანთავისუფლოთ მისი ეროვნული აზრი ამ უსაფუძვლო შიშებისაგან და გამოვიყვანოთ იგი ანარხისტ-მარქსისტ-კომუნისტურ მორევადამ.

ასე უბასუხებდა ერთი ქართველი ყმაწვილი თავის ქართველ ამხანაგებს.

ასე ვუბასუხებთ ჩვენც დღევანდელ არეულ-დარეულ ქართულ სინამდვილეს, რომელშიაც ჩასუქებული თავადი და მღვდელი სოციალისტობს, სოციალისტი ნაციონალისტობს, ბურჟუა—დემოკრატობს და გზა-დაბნეულ ქართულ სოციალ-პოლიტიკურმა აზროვნებამ არ იცის, როგორ დააღწიოს თავი ამ საშინელ არეულ-დარეულ წყვდიადსა.

სიკრუსის მორევში მოემწყვდა დღეს ქართული ეროვნული ცხოვრება და დღითი დღე უფსკრულში იძირება.

ეპალი.

კულტურული საქმიანობა სოფელად

სასოფლო გაზეთები „ქართლი“ და „სმა კახეთისა“

II

ჩვენი სოფელი დღეს გარდამავალ ხანას განიცდის. როგორც პირველ *) წერილშიაც აღვნიშნე, სოფლის ცხოვრებაში განვლილმა ქარტახილმა და ამისმა შედეგებმა, გლეხის ცხოვრებას წაუშლელი დაღი დაასვეს. აღნიშნულმა ამბებმა გლეხს ბევრი რამ აგრძობინეს, ბევრი რამ ახალი დაანახვეს და მის ცხოვრებაში სხვა ახალ-ახალი მოთხოვნილებანი წარმოაშვეს. ამ გაფართოებულ მოთხოვნილებათა დასაკმაყოფილებლად კი საშუალება ძველი დარჩა, რაკი გლეხის ცხოვრების პირობები არა თუ არ გაუმჯობესებულა შედარებით წინანდელთან, არამედ კიდევაც გაუარესდა, თუ განსაკუთრებით მხედველობაში მივიღებთ მის მიწათ-მფლობელობის შევი-

წროებას, ამ ბოლო ხანებში გაძლიერებულს საკოლონიზაციო პოლიტიკის მეოხებითაც.

ასეთი გარემოება კი სოფლის ცხოვრებაში, ერთის მხრივ მოთხოვნილებათა გაფართოება და მეორეს მხრივ უსაშუალობა მათ დასაკმაყოფილებლად, გლეხს აიძულებს, თავის საკუთარ ძალ-ღონით გამოძებნოს ისეთი გზა, რომელიც დღევანდელ ობიექტიურ დუხჭირ პირობებშიაც ცოტა-ოდნად მაინც დააკმაყოფილებს მის ახალ მოთხოვნილებათ. იძულებულია მეთქი, ვამბობ, რადგან მას, როგორც წინადაც აღვნიშნე იმედი აქვს გაცრუებული დღევანდელ აუარებელ სიტყვით მოკეთებებისადმი და მათ შორის ვერ გამოურჩევია ნამდვილი გულ შემატკივარი.

აღნიშნული ხანა, ხანა ძიებისა, დიდ მნიშვნელოვან ხანად ითვლება ყველა ხალხის ცხოვრებაში, რადგანაც მთელი მომავალი ცხოვრება და მისი მიმართულება იმაზედ არის დამოკიდებული, თუ რა საფუძველი ჩაეყრება ამ ძიების ხანაში. ეს გარემოება ავალებს ყველა იმას, ვინც მოინდომებს ამ დროს ხალხში მუშაობას და მის ცხოვრებისათვის განსაკუთრებულ მიმართულებების მიცემას, ღრმად ჩაუკვირდეს დღევანდელ ჩვენი სოფლის ვითარებას, ასწონ-დასწონოს მისი ცხოვრება და ყოველი ნაბიჯი ათჯერ გაზომის შემდგომ გადადგას.

სამწუხაროდ, დღეს ჩვენში ამას ვერ ვხედავთ. იმ პატარა კულტურულ-ეკონომიურ ხასიათის საქმიანობაშიც კი, რომელიც ამ ეპოქაში ჩვენს სოფელში კეთდება, ნათლად გამოსჭვივის ამ ნიადაგზედ მომუშავეთა მოუმზადებლობა; მაგალითად, ხშირად აარსებენ სამკითხველოებს და მართავენ წარმოდგენებს ისეთ სოფლებში, საცა „ან-ბანის“ მცოდნე არ მოიპოვება და ამასთანავე ისეთი სახით, რომ არაერთი სარგებლობის მოტანა არ შეუძლიან. *) ინტენსიურად ხსნიან ყოველ სოფელში საკრედიტო დაწესებულებათ, როცა ჯერ ნაცადიც არა გვაქვს, შესძლებს ჩვენი გლეხი მის ხეირიან გამოყენებას, თუ უარეს მდგომარეობაში ჩავარდება და სხვ. ეს იმისი დამამტკიცებელია, რომ მართო სურვილი, თუნდაც დიდად მხურვალე, საკმარისი არ არის საქმის სასურველად წასამართავად. ამ შემთხვევაში საჭიროა ამ გულმხურვალე მომუშავეთ ჰყავდეთ შესაფერი ხელმძღვანელი, რომელიც გაუკვლევს გზას და გარკვეულს მიმართულებას მისცემს, რო-

*) წარმოდგენების და სამკითხველოების შესახებ შემდეგ გვექნება ლაპარაკი.

*) იხ. „კლდე“ № 10.

გორც სოფელში მომუშავეს ისე სოფლის ცხოვრებას.

ასეთი როლი ხელმძღვანელისა, ჩემის ფიქრით, შეუძლიანთ იკისრონ იმ ორგანოებმა, რომელნიც გამოვიდნენ ქართლში და კახეთში და რომელთა რიცხვიც შემდეგში უნდა გამრავლდეს და მოედოს ყველა დანარჩენ კუთხეებს ჩვენის ქვეყნისა, რადგანაც მხოლოდ ამ გვარ გაზეთებს, რომელნიც ახლო უდგანან ხალხს, შეუძლიანთ ხელმძღვანელობა გაუწიონ.

მხოლოდ, რასაკვირველია, საქირაა, ამ სასოფლო გაზეთების შინაარსი ერთის მხრით აკმაყოფილებდეს გლეხის გაღვიძებულ ცოდნის სურვილის — პრაქტიკულ ხასიათის ცოდნის მიწოდებით, და მეორეს მხრივ უკაფავდეს გზას მომავლისკენ და აწვითარებდეს მის თვითშეგნებას, გათვითცნობიერებას.

სახელდობრ, სასოფლო გაზეთები უნდა აღნიშნავდნენ ხოლმე სოფლის ყველა საქირა-ბოროტო მოვლენას, ამასთანავე აძლევდნენ მკითხველს პრაქტიკულ ხასიათის ცოდნას, როგორც მაგალითად გლეხის განსაკუთრებულ უფლებრივ მდგომარეობის შესახებ, მამულების ყიდვა-გაყიდვის წესების შესახებ, გადასახადებისა და სხვა, რომ ამით გლეხს თვით მიეცეს იარაღი სოფლად გამეფებულ ცარცვა-გლეჯის და მექრთამეობის წინააღმდეგ საბრძოლველად. სასოფლო გაზეთები განსაკუთრებულ ყურადღებას უნდა აქცევდნენ კულტურულ-ეკონომიურ ორგანიზაციების დაარსებას სოფლად. ამ შემთხვევაში გაზეთი არ უნდა კმაყოფილდებოდეს მარტო აღნიშვით ამა თუ იმ ორგანიზაციის დაარსების შესახებ, იგი უნდა აღნიშნავდეს, რამდენად შეეფერება ამა თუ იმ სოფელს და მის ცხოვრების პირობებს, ესა თუ ის კულტურულ-ეკონომიური ხასიათის საქმიანობა, კიდევაც მეტი, იგი უნდა ურჩევდეს და აძლევდეს გეგმას თვითივე სოფლისთვის კულტურულ-ეკონომიურ ხასიათის მუშაობისას, ამას მოითხოვს ჩვენი სოფლების სხვადასხვაობა. ყველა ამის გარდა, სოფლის გაზეთები ყველგან და ყველაფერში უნდა ხელმძღვანელობდნენ ეროვნულის თვალსაზრისით, რადგანაც თვით კულტურულ-ეკონომიური ხასიათის საქმიანობა მაშინ არის საფუძვლიანი, როცა მას ეროვნული სამოსელი აქვს; ამისთვის კი ყოველის უპირველესად საქირაა ხალხში ეროვნული თვითშეგნების ცეცხლის ანთება. ამ უკანასკნელი მიზნის მისაღწევად სოფლის გაზეთებმა უნდა ბეჭ-

დონ მდაბიოდ მნიშვნელოვანი მოვლენანი ჩვენის ისტორიიდან, გააცნონ ჩვენი გამოჩენილი მწერლები და მათი შესაძენი ნაწერები. ყველა აქ აღნიშნულის შესაფერად გაკეთება კი შეეძლება იმისთანა ორგანოებს, რომელთაც ხელმძღვანელობენ მთელი ჯგუფები გარკვეულ ნაციონალურ-სოციალურის იდეალით გამსჭვალულნი, რითაც უნდა ხელმძღვანელობდნენ ყველა პრაქტიკულ საკითხის გადაწყვეტაში და მასთან შეფარდებით მოქმედობდნენ.

არსებული სასოფლო გაზეთები „ქართლი“ და „ხმა კახეთისა“ თითქოს აქ აღნიშნულ გზას ადგანან კიდევ; მაგრამ ჯერ სუსტად, რადგანაც ახალ საქმეს კიდევ ბევრი რამ ეჭირვება, რომ სრულიად დააკმაყოფილოს ჩვენი სოფლის მოთხოვნილება; ამით რასაკვირველია, არ მინდა ბრალი დავსდო მეთაურებს და შევამცრო მათი გამოსვლის მნიშვნელობა, პირიქით ამათდა სსიქადულოდ უნდა ვსთქვა, რომ დიდი გამბედაობა და ენერჯიაც გამოიჩინეს რომ სრულიად ახალ საქმეს ჩაუყარეს საძირკველი. ეს კიდევ არაფერი; ამათ ერთი მხრივ კიდევაც მიაღწიეს მიზანს და თავიანთი გამოცემანი ენის მხრივ სახალხო გახადეს. ეხლა ყველა ჩვენგანის მოვალეობას შეადგენს დავეხმაროთ საქმის ინიციატორთ ვისაც რითი შეგვიძლიან, რომ გავაუმჯობესოთ ეს გაზეთები, როგორც შინაარსის მხრივ, ისე ნივთიერად; უფრო ხელმისაწვდომი გავხადოთ ხალხისათვის. და თუ ჩვენი საზოგადოების შეგნებული ნაწილი ხალხის ნამდვილი გულწრფელი მომხრეა, აუცლოებლად ხელი უნდა გაუწოდოს დახმარებისა, რადგანაც ბეჭდვითი სიტყვა დიდი იარაღია ხალხში არსებულ ბოროტებათა წინააღმდეგ საბრძოლველად და სოფლის თვით ცნობიერების გზაზედ გამოსაყვანად.

მროველი.

ხ რ მ ნ ი კ ა

უკანასკნელ დროს ბევრსა სწერენ ჩვენს პრესაში ათონის მონასტრის შესახებ, რომელიც ისტორიულად მეთექვსმეტე საუკუნიდგან ეკუთვნის ქართველ ბერებს და ქართულ ეკლესიას, როგორც ბოძებული ბერძენ მეფეებისაგან. ოსმალეთის მფლობელობის დროს, მისი მთავრობა იფარავდა ცოტად თუ ბევრად ქართველ ბერებს ბერძენების ბერებისაგან, რომელნიც ძალით აძევებდნენ მათ მონასტრებიდან.

დღეს ათონს საბერძნეთი დაეუფლა. უნდა ვიფიქროთ, რომ ეხლა სრულიადაც მოისპობა ქართველი სახსენებელი ამ მონასტერში, თუ რომელიმე სახელმწიფო არ გამოეხარჩლა და მომავალ საერთა-შორისო კონფერენციაზე, როგორც ბერლინისაზე, არ შეიმუშავა რაიმე განსაკუთრებული პუნქტი ათონის მონასტრის შესახებ. ბერლინის ტრაქტატის 62-ე მუხლი ათონის მონასტერს აძლევს საეკლესიო ავტონომიას: ყველა ბერი, რომელი ეროვნებისაც უნდა იყვეს, სრულ-უფლებიანია ათონზე და მთელი მონასტერი შეადგენს ავტონომიურ ერთეულს, სახელმწიფოთა პროტექტორატის ქვეშ. ხმები დადის, რომ სახელმწიფოთა ამ საკითხს ხელ ახლად აღძრავენ მომავალ კონფერენციაზედაც.

წინასწარი თათბირი სრულიად რუსეთის პატრიარქის არჩევაზე, მოულოდნელად არა სასურველად დასრულდა ქართველ სამღვდელოებისათვის. აი რას ვკითხულობთ „ს. II. 13“-ში

„წინასწარ თათბირმა უკუაგდო საკითხი ქათალიკოსობის აღდგენის შესახებ საქართველოში. იმის მაგიერ, დაარსებული იქნება ფოსტორგოვის პროექტით თბილისის რუსული მიტროპოლია; ამასთან ქართველი ეპისკოპოსები უველჯან შეიცვლებიან რუსებით და ქართველებს ეპისკოპოსებად საქართველოში აღარ დანიშნავენ. უმაღლესი ბრძანება 11 მარამთბისთვისა 1906 წ. იმის შესახებ, რომ ქართულ ეკლესიის ავტოკეფალიის საკითხი უნდა გადაცემულ უოფიდიო სრულიად რუსეთის საეკლესიო კრებაში, — წინასწარ სათათბიროს უეურადღებოდ დაუტოვებია. ქართველი ეპისკოპოსები, როგორც არა სრულ-უფლებიანი საეკლესიო კრებას არ დაესწრობიან“.

ვლ. ალექსი-მესხიშვილის 30 წლის იუბილე

ამ სეზონში გადახდილი იქნება ჩვენი მალალ ნიკიერი და საუცხოვო მსახიობ ვლადიმერ ალექსი-მესხიშვილის იუბილე. ქართველი საზოგადოება, ვისაც კი ახსოვს მისი ღვთაებრივი თამაში, მისი მელოდიური ხმა, ვისაც გულ-ღვიძლამდე ჩასწლომია მისი უებარი გრძობანი; ახალგაზრდობა, რომელიც შეესწრო ხვა-დაკარგულს, მაგრამ მაინც მშვენიერს არტისტს და თეატრის მოგვნი, რომლებშიაც ის იყო ყველაზედ დიდი და მირონცხებული—ყველანი შეთანხმებით და სიხარულით მიეგებებიან,

გულიად შეხვდებიან ძვირფასი ლაღოს დღესასწაულს. ვაშა მადლიანო ხელოვანო ვაშა დიდი სულების მოქანდაკე.

ქალთა საკითხი. 20-ს გიორგობისთვის სახალხო სახლში დიდძალმა ხალხმა მოიყარა თავი. გამოცხადებული იყო საინტერესო თემაც და, წარმოიდგინეთ— დისპუტიც. უველას მოლოდინი ჰქონდა, რომ ასეთ ფასია რეკლამას შინაარსიც ექნებოდა რამე და აუარებული მსმენელი მოაწუდა აუდიტორიას, შეველეფარე ხარჯს არ მოერიდა და გაავსო სახლები.

მაგრამ ვაი ჩვენი ბრალი. ეს ჰირდაშირ მსმენელთა გამოსწრაფება იყო. 5-მა კაცმა მთელი საღამომას მოანდომეს, რომ ქალთა საკითხზედ არაფერი არ ეთქვას, თითქო. ზღმომავს ადამ და ევას ამით დაწყო და ამავე ამით გაათავა თავისი არამთუ უშინაარსო, ფოვლად გადაუმეღი და უნდაური „მოსხენება“. დიდი გაბეღულება და ზსუსხის მგებლობის გრძობის დაკარგვას საჭირო, რომ ასეთს მასღათხედ კაცმა კაცს ფული დაახარჯვისინს და საღამო დაკარგვისინს. ერმოლაევა ისეთი უნდაური ამბავიც კი მოიგონა, რომ რუსეთში ქალს უფრო ზატივისცემით ექცეოდნენ და ექცევიან, ვიდრე ევროპაშიო. ამას იტყოდა განა „დომოსტროის“ მტოდნე, ამას იტყოდა ის, ვინც მოწამე იყო ამ 5 — 6 წლის წინად შიმშილობის დროს ქალების და ცოლების გაყიდვისა სარატოვის ბაზარზედ? მაგრამ ერმოლაევა თვალისხვია ლატერატურით და სალიტერატურო ტიპები ტოლსტოისა, ტურგენიევისა, დოსტოევისისა სინამდვილეთ აქცია.

მესამე ორატორმა, კოსლოვმა, ზრტყელბრტყელად გვიამბო ორიოდე გასაცინი ანექლოტი უმაღლესი და საშუალო სკოლების ცხორებებიდან და რომ რინიანი გამოცხადებული სათაური: „ქალი — მოწამე, ქალი მსხვერპლი“, გაემართლებინა რითიმე, ბოდოს დაუმატა: „ქალი — მსხვერპლია, ქალი — მოწამეა“.

ორ ლექტორ ქალზედ ხომ მარტო ის ითქმის, რომ ცოცხალი საბუთები იუენენ ქალთა თანასწარ უფლებიანობის წინააღმდეგობისა. მაგრამ არა, ქალბატონმა დემბსკიმ დაამტყიცა თანასწორუფლებიანობა იმით, რომ ზღმომავის, ე. ი. კაცის, საღამარაკევის გამოერება სრულიად თუ არა, ნახევრად მაინც შესძლო.

სახოგადოთ, მეტის მეტი უფერული და წყალ-წყალა სიტყვები წარმოითქვა ქალთა საკითხზედ. ეს უფრო ისტორიული სკლავინული მიმონიღვა იყო, როგორც შექდო მუხუთე კლასის შეკირდს, ბებელის, ან დიდი ბრახუნის წიგნის წაკითხვის შემდეგ და არა დამ-

ვდარი, დრმად მოფიქრებული, ან საკითხის ოდნავდაც არის გამძუქებული ბასი.

კარგი იქნებოდა ამ საკითხს ჩვენი საზოგადოებას შეეხოს და გამართოს მსჯელობა, მით უფრო რომ ამ საკითხზედ უკვე ღაზანაზაკია ჩვენს ზრესაში და ჩვენთვის, ქართველთათვის, ცოტა სხვანაირად უნდა გადაიჭრას.

სამეურნეო არსებობის საფირობა

ინტელიგენციის ზრტუელ - ზრტუელმა ღაზანაკმა ხალხს ვერაფერი გაუკეთა და ხალხი დღეს კვლავ უხუგეშო მდგომარეობაშია. ხალხი აქამდინ მიწის მუშაობით ირჩენდა თავს და ახლა იმანაც უღალატა. მეურნეობა ისე დაეცა, რომ ამ ვამად მიწის მუშაობით თავის რჩენა აღიანას აღარ შეუძლია. მიწა გამოიფიტა, გვალვები გაგვიწიდა და ძველებურ მოსავალს აღარ იძლევა. ნაცვლად იმისა რომ წინ წავსულიყავით, უკანაც კი დავიხიეთ და მეურნეობით ისეც ვერ ვსარგებლობთ, როგორც წინადა.

ხალხი ვმრავლებით, მიწა იგივე გვრჩება, ხოლო მოსავალი კი კლებულობს და ეს კარგს არაფერს გვიქადის. თუ დროით არ ვუშველეთ საქმეს, ამ გზით სიარული ერთხელაც იქნება დაგვამძუქს და კლდეში გადავჩვენსავს.

მეურნეობა ისე უნდა მოეწეოს, რომ მოსავალმა იმატოს, ე. ი. ინტენსიური მეურნეობა შემოვიღოთ, ვინაიდან ადგილის გაფართოება ძნელი იყო უოველთვის და თანდათან შეუძლებელიც ხდება. მოსავალმა რომ იკლო, ამას ხელი შეუწეო, როგორც დღევანდელმა ცხოვრების ჰირობებმა, ისე ინტელიგენციის მცონარეობამაც. ხალხს სასტიკ ეკონომიურ კრიზისს განიცდის და თავის თავზე ვერ უზრუნვია. ასეთ დროს ხალხი უნდა შეერთდეს და გაჭირვებას შეერთებული ძალით შეებრძოდოს. და თუ ასეთი არაფერი ხდება, ეს იმდენად ხალხის უვიცობის ბრალი არ არის, რამდენადც ინტელიგენციის მცონარეობისა. შეერთების საჭიროება და სარგებლობა ხალხს შეგნებული აქვს მაგრამ წინამძღოლს, თაოსნს მოკლებული, ვერასფერს გამხდარა. თაოსნია საჭირო, რომ ამ დროს უწინამძღვროს ხალხს და ეკლით მოსილი გზა გაუგაფოს.

საკვირველია სწორედ! ხალხი იმ ქვეყანაშია მოკლებული წინამძღოლს და თაოსნს, რომელ ქვეყნის ინტელიგენციაში კონსერვატიულ ელემენტს იშვიათად შეხვდები. უველა ხალხის სიფარულს გეფიცება, ხალხის

შესახებ წარმთქმული ღაზანა სიტუკით უველას თავი მოაქვს და საქმის დროს ხალხის გულწრფელად გულშემატკივარი დიოგენის ფანრითაა სძებარი.

ამ დლოტვილებმა, თუ იღაზანაკეს და თქროზირი სიტუკები დახარჯეს, ასე ჰგობიათ, ამით ქვეყნს გააკეთეს. სანამდი უნდა ატეუონ თავისი თავი, ხუ თუ ერთხელაც არის არ უნდა დარწმუნდნენ ცარიელა სიტუკების უსარგებლობაში?

ხალხი მძულსო, რომ ვითხრას— ასეთ ინტელიგენტს ვერ ნახავ ჩვენში, ზირიქით უველა გეფიცება ხალხის სიყვარულს და, ხალხისთვის თავს გაგვირავო, გეუბნება. ბატონო, თუ ხალხი მართლაც გულწრფელად გიყვართ, საქმიოთაც გამოიხიოთ ეს სიყვარული. მიდით ხალხთან, ამოუღეკით ხალხს გვერდით და უოველი დონისძიება მიიღეთ, რომ მეურნეობა, ეს ერთად ერთი წყარო გლეხკაცის შემოსავლისა, აუუავოთ.

უმიწობით და მოუსავლობით ცუდ მდგომარეობაში უოფნა სხვა ერებსაც განუცდიათ. მეურნეობის დატემის ხანს უოველი ერის ისტორიაში შეხვდებით. გავერნოთ სხვა ერთა ცხოვრების იმ ხანას, რომლის დროსაც იმათ ჩვენგან მდგომარეობას თავი დააღწიეს. ავიდოთ თუნდა რუსეთის სამხრეთი ნაწილი. ეს მხარე, მოუსავლობის გამო, სშირად განიცდიდა შიმშილს. შიმშილის გამწვავებას ხალხის გამრავლებაც ხელს უწეობდა. ამ კარემოებაში და ასეთმა კრიზისმა მეურნეობაში, მეურნეობის აღდგენის, აუვაგების ცდა გამოიწვია.

რამდენად სასტიკია კრიზისი უვიცობისაგან გამოწვეული, იმდენად ხანმოკლეა ის ვინაიდან კრიზისი ხალხს თვალს უხელს და ძველებურად ცხოვრების მანებლობას ანახეებს.

სამეურნეო არტულები სამხრეთ რუსეთშია, რომლებს არსებობაც მეურნეობის აუვაგებას ხელი შეუწეო, კრიზისმა შვა.

მიწას უმთავრესად სინოფერეს ართმევეს მისი ცუდად შემუშავება. თონით, ბრით და სხნისით შემუშავებული მიწა ნაკლებ მოსავალს იძლევა მიწა იგამოიფიტა მოსავალზე გაძუწდა, რადგან ჩვენი მეურნე აღარაფერს უბრუნებს მიწას. მიწამ რომ იმატოს მოსავალი, გაუმჯობესებული იარაღით უნდა შემუშავდეს, ბუნებრივი თუ ხელოვნური სასუქი უნდა შეიტანოს შიგ ადამიანმა და სასუქი ბალანცად უნდა იოესებოდეს დრო გამოშვებით. ამ იარაღით შეძენა, ამ ინტენსიური მეურნეობის მოწეობა ერთ გლენს მართოს არ შეუძლია, აქ ძალოა შეერთება საჭირო. ასეთ შემთხვევაში შეერთდნენ კიდეც სამხრეთ რუსეთში გლეხები და სამეურნეო იარაღის გამოწერის შემდეგ კარგი სადი თესლებიც გამოიწერეს.

ჩვენშიც სწორედ ამ გზას უნდა დავადგეთ. ამ მხრივ ერთი საუურადღებო ცნობა წარსულ ხანებში უკონადავ კვლავ გვახსენებს: კახეთის ერთ-ერთ სოფელში გლეხები შეერთდნენ და საღებო მანქანა გამოიჭერეს.

კომპარტიის ეს დარგი ჩვენში საღებისათვის უცნობია. ინტელიგენციის მოვალეობაა ჯანჯანის საღის რატელები უფრო ხელსაწყოების მისთვის. მიიღოს თავის თავზე ამ რატელების დაარსების თანხა. ინტელიგენციას აქ დიდი შრომა ან დასჯინდება. მან მხოლოდ საღის რეკა-დარეგება უნდა მისცეს და იარაღების გამოწერის დროს დაესმაროს. რატელები დიდად წინ წასწევნ მუყურნობას, თუ მის საქმეებს კარგად მოვაწყობთ. და თუ ჩვენში საღისის სიყვარულია, მოვაწყობთ კიდევან.

ქუთაისი

აქილესი.

12 გიორგობისთვის

ჩ ა ტ ა ლ ჯ ა

ჩატალჯა! ჩატალჯა! აი ის სიტყვა, რომელიც ჰაერში ტრიალებს, ის კლდე, რომელსაც ამოჭვარებია უკანასკნელი სასოებით ოსმალის სამეფო, აი ის ზღუდე, რომელსაც საბოლოოდ კბილებს უღრტენს ბალკანეთის „ფედერაცია“, რომ „სტამბოლის ბქესა ფარი აღმართოს“.

რა არის ჩატალჯა? ორი ზღვის შუა, შავისა და მარმარილოსი, შეჭრილია თითოეული პატარა ნახევარ კუნძული სულ 30—40 ვერსის სიგანე და ზედ ბეჭედით გადაკრული აქვს ჩატალჯის სიმაგრენი, რომელნიც ჩახერგილნი არიან ადრიანოპოლის გზაზედ სტამბოლისაკენ. სტამბოლიამ ნახევარკუნძულის ბოლოშია ბოსფორის სრუტეზედ, რომლის მეორე ნაპარი მცირე აზიაშია უკვე.

ჩატალჯის ბეჭედი რკინისა და ბუნებრივ კლდეებისაგან არის შემდგარი. მისი სივიწროვე ნებას აძლევს ოსმალთ მედგარად დაიცვან ეს ადგილი და სტამბოლის გზა თითქმის მიუვალი გახადონ. ოსმალეთს რომ პატარა ხეირიანი ფლოტი ჰქონოდა ახალი სისტემის ზარბაზნებით შეიარაღებული, ჩატალჯის აღება ყოველად შეუძლებელი იქნებოდა, რადგან ფლოტის არტილერიის სასროლი ძალა ჩატალჯის წინ შეჭმნიდა კიდევ ერთს გაუვალ რკალსა, მაშინ როდესაც ეხლა შესაძლებელია მარჯვე დროთი ისარგებლონ საფედერაციო ერებმა და სამხრეთით ან ჩრდილოეთით, საცა პოზიციები სუსტია

ქობებისა და ზღვის ნაპირის გამო, შეუცვიდნენ ჩატალჯას და ზურგიდგან მოექცნენ ოსმალთა.

ეს ბრძოლა გადამწყვეტი ბრძოლაა და ამიტომ არის, რომ ორთავე მხარე შეჩერდა, შეისვენა თითქო, ძალას იკრებს და ერთმანეთს ბრძკალებს უშინჯავს: შევდგეთ და ზავი ჩამოვაგდოთ, თუ კიდევ ბედი ვცადოთო. მდგომარეობა ისეთია, რომ ორთავესთვის ხელსაყრელია შეთანხმება, თუმცა ოსმალეთისათვის მარტო ეხლა დადვა მომენტი, როდესაც შეუძლიან ან გაიმარჯვოს, ან კიდევ საბოლოოდ დამარცხდეს და აღიგავოს პირისაგან ევროპისა.

ბალკანეთის ჯარები შესუსტდნენ. თუმცა გამარჯვებიდან გამარჯვებაზე ისე ხტუნავდნენ, როგორც ვეფხვები, მაგრამ ნუ დავივიწყებთ იმას, რომ ჯერ თითქმის არც ერთი სასტიკი წინააღმდეგობა არ განუცდიათ და ან ყველგან უბრძოლველად ნებდებოდნენ (სალონიკი, მონასტირი), ან სადაც მედგრად იცავდნენ თავსა ოსმალეები, როგორც სკუტარიში და ადრიანოპოლში—იქ ვერაფერს გახდნენ. დიდი სიფრთხილე ჰმართებთ ნორჩი ფედერაციის მოტრფიალეთ, ნამეტნავად ეხლა, როცა ბულგარეთს უკანასკნელი ძალღონე მოუკრებია და მოსწავლეებიც კი ომში გამოუყვანია, როცა სერბია უკვე გასცდა თავის საომარი ფარგლის საზღვრებს და იმდენმა დრომ გაიარა, რომ ყველას ემჩნევათ ნიათის გამოლევა.

მოკავშირეთა ტაქტიკას, ძლიერს თავისი სისწრაფით, აღემართა წინ ჩატალჯა და შეაჩერა. ოსმალეებს მუხლში ქარი ჩაუდგათ, სული მოაბრუნებინეს—და ახლა ძნელი იქნება მათი გადალახვა, თუ გაჩენილმა ხოლერამ საბოლოოდ ძალა არ გაუნახევრა მათ ჯარსა.

ორთავე მხარე თუ ეხლა შეუსრულებელ პირობებს უღებს ერთმანეთს და ამით სპობს ზავის განხორციელების იმედს—ეს იმის ბრალია, რომ ერთმანეთისა თითქმის არა იციან რა და მარტო საკუთარის ძალის მიხედვითა ზომავენ მდგომარეობას, მაშინ როდესაც გამჭრიახმა სარდალმა თავდაპირველად აღლო მოპირდაპირე ძალას უნდა აართვას, რომ თადარიგი ისე დაიჭიროს. ამას კი ხელს უშლის მოულოდნელი და თავზარ დამცემი გამარჯვება მოკავშირეთა და უშლის ორთავე მხარეს რადგან ეხლა არც ერთმა არ იცის რას დაენდოს, რას დაემყაროს: არავინ, არც ოსმალნი, არც თვითონ გამარჯვებულნი მოელოდნენ ასეთს ამბავს.

ის კი უნდა ითქვას, რომ მოკავშირენიც და ოსმალეთიც მეტად დასუსტდნენ და განსაცდელი ახლა უფრო ერთმანეთისაგან კი არ მოვლით, არამედ გარეშე სახელმწიფოთაგან. ომის სერიი და ჯახა-ჯუხი თავდება და იწყობა ახალი ხანა, ხანა დიპლომატიურ მოლაპარაკებათა იქ, შორს, ევროპიელ სახელმწიფოთა შორის და პარიზში თუ ჰააგაში მოწვეული კონგრესი გადასწყვეტს მეომართა ბედსა—თითქო ეს ორი, ფეხით—თხემამდე შეიარაღებული ბელადის ბრძოლა კი არა ყოფილიყვეს, არამედ ორი მამლაყინწისი, რომელთაც მსჯავრი უნდა დასდონ და ატესტატი მისცენ „დიდმა“ სახელმწიფოებმა.

მაგრამ ჯერ ჩატალჯა! რას იტყვის ჩატალჯა?

თუ ერთის მხრით ევროპის კონფერენციაზედ გადასწყდება ვის რა ერგოს და როგორის სახით—მეორეს მხრით ჩატალჯის გულშია დამარხული ომის ბედ-იღბალი.

შეიძლება აქ გამოიწროთ ის მახვილი, რომელიც არამტუ უედ შეილეწავს მოკავშირეთა ხიმტებს, არამედ თვითონ გადაეშვება და უწყალოდ გასხვეპავს მტრების ლაშქრებსა. თუ ეხლა ოსმალთ აუტარეს დედები, ქვრივები, დები, მაშინ რაღას უნდა მოელოდეს ადამიანი გამხეცებულ და გამწარებულ ოსმალთაგან, რომელნიც არ დაინდობენ „არცა ყრმას, არცა ჩვილს, არცა ღიაცსა“?

მეომარი.

ღია წერილი

ხარკოვის ქართულ სათვისტომოს მოვალეებს.

ხარკოვის უნივერსიტეტთან არსებულ ქართველ სტუდენტთა სათვისტომოს გამგეობა ერთხელ და უკანასკნელად კიდევ მიჰპართავს სათვისტომოს მოვალეებს კეთილ ინებონ ვალის დაბრუნება. უკანასკნელ ვადად დანიშნულია მომავალ წლის იანვრის ბოლო რიცხვები, რის შემდეგაც ვექსილები სასამართლოს გადაეცემა, ვინაიდგან დღევანდელ პირობებში სათვისტომო სრულიად მოკლებულია სხვა შემოსავალს.

ფულის გამოგზავნა შეიძლება ამ მისამართით:

Харьковъ Большая Москалевская д. № 41. студенту Костантину Цагарели.

ვალის გადახდა ნაწილ ნაწილადაც შეიძლება.

თავმჯდომარე ალ. წერეთელი.

მდივანი დათ. ჩხეიძე.

P. S. უმორჩილესათა ვთხოვთ სხვა ქართულსა და რუსულ გაზეთებს ეს წერილი გადაეჭდონ.

ამ წერილს თითქო კომენტარიც არა სჭირია, მაგრამ მე მაგონდება ჩემი სტუდენტობა, როდესაც პეტერბურლის სათვისტომოში ვსჯილით და ვბაასობდით, მივმართოთ თუ არა გაზეთებს, რომ მოვალეებმა გადაიხადონ თავის ვალი. ძნელი წარმოსადგენია, ადამიანმა ისე დაკარგოს ზნეობრივი მოვალეობის გრძნობა, რომ სრულიად დაივიწყოს ამხანაგები, ის ამხანაგები რომელნიც გაქირვების დროს მას დაეხმარნენ და მკურდელისაგან მასაც გაუნაწილეს. უმარაკლესობა ხომ ეხლა „თბილ ადგილზედაა“ და იცის, რა გაქირვებას განიცდის გადაკარგულ ჩრდლოეთში ქართველი სტუდენტი, მოკლებული სახსარს ხეირიანად ჰამისა, ჩაცმისა რთახის დაქირავებისას,—ვინღა ჩივის გაზეთებს, თეატრს ან სხვა რამე გასართობს. და რაც უფრო სავალალოა, სწორედ ის ნაწილი, რომელიც მართლა მოწადინებულია სწავლას და გულმოდგინედ ეწაფება მეცნიერებას, სწორედ ის განიცდის ხოლმე უკიდურესად გაქირვებას. ბევრჯელ ისეთი თხოვნა შემოუტანიათ სათვისტომოში, რომ არა სჯერა ადამიანს, იო ასეთ პირობებში კიდევ შეიძლება ცხოვრება. და აი, როცა ამისთანა გაქირვებას განიცდის სტუდენტობა, ყოველ სათვისტომოს ულაგია დავთრებში ძველი თამასუქები ასიორასი თუმნისა, და ანგარიშები იმ პირებისა, რომელთაც უსარგებლიათ სათვისტომოს თანხით.

უნდა დაუმატოთ, რომ სტუდენტობა, როგორც საუკეთესო ახალგაზრდობა, უხვად გასცემს ხოლმე ყველა თავის გროშებს და სცდილობს ყველანი დააკმაყოფილოს, მაგრამ... ვალს კი არა, მაღლობასაც არაფერ უხდის. ბევრჯელ პირდაპირ ტრადედიას განიცდის ხოლმე სათვისტომოს გამგეობა: ერთის მხრით თაკილობს, რცხვენია გამოაქვეყნოს თავის მოვალეთა სია, ან სასამართლოში მისცეს მათი თამასუქეი და მეორე მხრით კიდევ დამშეული, სიკვდილის პირს მისული ამხანაგები სინილისა ჰქენჯნიან შველა უნდათ.

ქართველი საზოგადოება მეტად ღარიბია, რომ

შეეძლოს ფართეთ შეწევნა ღარიბი სტუდენტობისა, მაგრამ ის მოვალენი, ისინი, ვინც უკვე თავის ქურჭხედ იგრძნეს სტუდენტობის გაქირვება—როგორ აძლევთ ნებას პატიოსნება, გულგრილად ისმენდნენ და სდუმდნენ?

ყველა მოვალე რომ უბრუნებდეს ხოლმე თავის ვალს, სათვისტომოს მუდმივი თანხის მობრუნება შეეძლო და ბევრისაგან ბევრს დაიხსნიდა გაქირვებისაგან. აბა ჩაიხედეთ გულში პატიოსანრო მოქალაქენო!

ძველი სტუდენტი.

ქართული თეატრი

წარსულ ხუთშაბათს წარმოადგინეს „დალატი“.

სუმბათაშვილის დრამას აკლავ სიღრმე; იგი ჩახედული არ არის ერის გულში და ცალკე პირთა ფისიზაციას აშენებული, თუცა ისტორიული საქართველოს ელთერი ნიჭიერადაა დაცული. იგი ღებდა— „ТВОРИМАЯ ЛЕГЕНДА“. — მსახიობთა ერთსულთაგანმა თამაშმა გვაჩვენა, რომ ამ ზედაპირული სურათის გადრმავება შესაძლებელი ეოფილა, — ისინი ასრულებდნენ იმ სტრუქტურისაგან რთლს, რომელიც ზღანის სურათს აქანდაკეს, სიღრმეს, სიჩუქურთმეს სძენს. ამას მადლიერსაერთო თანაგრძობის შეწყვეთ; ჩვენს ხალხს უფარს ისტორიული დრამა და არც შეიძლება არ უუკარდეს: როგორც ეოველ კაცს მოკანებანი ბედიერ წუთების, ისე ერს მისი წარსულიდან ცენტლი უღვივის, გზას უნათებს.

ახალნი ჰგომობენ: დრამა ახალი უნდა... მაგრამ სჯობს „სიასლესა მრუდესა ჩიძველე სახლოვანსა“. და ვიდრე ახალი მონაბერი სულით გაიჭდინებოდეს ხალხი, საზოგადოება, სათეატრო დარბაზი, — ნუ შევლანავთ „ძველს გემოვნებს“. იდეალი თეატრისა, მსახიობთა და მსმენელთა ერთსულთაგანობით, ერთის გრძნობით და აზრით შეწყებება და ამას ჩვენ მხოლოდ ისტორიულ დრამაზედ ვხედავთ.

სავალალო ის კი არ არის, რომ ჩვენი დრამები ისტორიულია, სავალალო ის არის, რომ შეტად სუსტნი არიან, რომ განსაკუთრებით გარეგან ეფექტურად ემუარებია. არც ზომიერება იციან, როგორც მაგ. „ლეგან, სამეგრელოს მთავარი“, სანც ეველა გმირები იხიციბიან, ქალები, კაცები, ბავშვები და „ცოცხლებში მუერებლები და ვრჩებითო, როგორც იახუნჯა ერთმა, და ჩვენც კი დანოცილნი გავდივართ თეატრიდანაო“.

ჩვენი თეატრი ორ მიზანს უნდა ემსახურებოდეს: იოთს სკოლა, მასწავლებელი ახალ შემეცნებათა, აღმზრდელი და გამღვიძებელი ახალ გრძნობათა, მაგრამ ეს ახალი უნდა პირდაპირი განვითარება იყოს ჩვენის ტრადიციისა, ჩვენი ეროვნული შემეცნების განმტკიცებისა და არა გადმოხიდა მხოლოდ რუსეთისა და უცხო თეატრების რეპერტუარისა. აქ კი, ისტორიულ დრამებს შეუძლიანთ თვალსაჩინო როლი ითამაშონ, თუ ცარიელა ეფექტებს სული ჩაეცა.

რაე.

ნ ა რ ე კ ი

ქათმის მეხსიერება. ერთი ცნობილი ინგლისელი მექათმე ქალი, სარა ერისონი, ამტკიცებს, რომ ეველას ქათამი სწორედ დღის იმ საათსა და წუთსე სდებს კვერცხებს, რომელზედაც თითონ გამოიჩივა კვერცხიდანაო. გამოცანა: ვისი მეხსიერება უფრო უკეთესია: ქათმისა თუ ერისონისა?

გაჭეთ ცოლებათ მალეებს და სრულებს!.

ერთი ნიუიორკელი პრთეესიონალური ფიზიონომისტა, რომელსაც სახელი მოუხუჭია მდადარ ამერიკელ ქალთა შორის, გასეთებში აცხადებს, რომ ქალებს ურჩევს გაჭუნენ მხოლოდ მალა და სრულ კაცებს, პატარა და გამხდარი კაცები, ამ ავტორიტეტის ქალის აზრით, ეოველთვის ძალიან ცუდი ქმრები დგობიან: აჩხლები, მიზეზიანი და მოლაღატენი არიან. სამაგეოროდ, მალეები და სრულები კეთილი და სულგრძელები.

ჩვენი ფოსტა

მეთე №-ში „ხმა კანეთის“ ვინმე მ. ლელაშვილი სწერს:

„სულს ვერავინ შეეება, უმწიკვლოა და სპეტაკი, თუმცა ფიქრობს ზოგი ერთი სულიელი და ავაზაკი!“

მამ შენცა მ. ლელაშვილო?

ურჩხა: თუ შენი თავი და ქალადი არ გებრალეუბა, ჩვენ მაინც შეგვიბრალე.

ონავარს. მართალია, შენი წერილება ისეთი შიშისაა, რომ შეტი მარკის ფულს გვახდევინებენ სოღმე, მაგრამ თან ისე მხატვა, თითქო ქართ მონახებია.

გადამთიელს: „გეგუქუორი, რომ არ აირჩიეს, იმის ბრალია, რომ ვარსკვლავი ჩაესვენაო“? ასეთი ცნობა ფლამარიონს გაუგზავნეთ სოღმე.

რედაქციისაგან

უმორჩილებსად ვსთხოვთ ეველბ სეღის მომწეროთ, გვაცნობონ სოღმე დროსედ, თუ ჩვენი ჟურნალის №№.. არ მიუვათ, რომ თადარბიგი დავიჭიროთ.

აგრედვე ვსთხოვთ ეველბს, ვინაც ფული არ გადაუსდია, ძალე გამოგზავნონ, წინააღმდეგ შემთხვევაში მოესწობათ ჟურნალის გზავნა.

ხელნაწერები არავის არ უბრუნდება.

რედაქტორ-გამომცემელი
რ. გაბაშვილი.

განცხადებანი

მიიღება ხელის მოწერა 1913 წ.

ნახატებიან საყმაწვილო ჟურნალ

„ნაკადულოზე“

წელიწადი მეცხრე

ჟურნალი გამოვა ჩვეულებრივ პროგრამით, საგან-

გებოდ არჩეულ სარედაქციო კომისიის ხელმძღვანელობით.

ორი გამოცემა:

მცირე წლოვანთათვის 24 წიგნი

მოზრდილთათვის. . . 12 წიგნი

ელირება წლიურად 5 მან., ნახევარ წლით 3 მან., ცალ-ცალკე თვითო გამოცემა 3 მან., საზღვარგარედ 7 მ.

წლიური ხელის მომწერნი მიიღებენ საჩუქარს.

ხელის მოწერა მიიღება **თბილისში** „ნაკადულის“ რედაქციაში, გოლოვინის პროსპექტი, 8 და წ. კ. საზ. მაღაზიაში, **ქუთაისში** — ისიდორე კვიციანიძესთან, თ. კანდელაკთან და მარიამ ყაუხჩიშვილთან, **სამტრედიაში** — ივანე გლადკოვთან, **ფოთში** — თეოფილე კანდელაკთან, **ბათუმში** — კნ. სოფიო ნაკაშიძესთან და ტრაფიმ ინასარიძესთან, **დ. ხონში** — ეკატერინე ვასილის ასულ ბახტაძესთან, **ოზურგეთში** — ლეო იმნაძესთან, **თელავში** — ვანო პაატაშვილთან, **ახალციხეში** — კონსტანტინე გვარამაძესთან, **ბაქოში** — ვასილ ახვლედიანთან და ივანე ელიაშვილთან, **გორში** — ნინო ლომაურთან და ქნ ჯავახიშვილთან, **სოხუმში** — კნ. მარიამ ანჩაბაძესთან, **ჭიათურაში** — ივანე გომელაურთან, **განჯაში** — ბ. ამბოქიძესთან, **ერევანში** — ვ. ოდიშერიასთან, **ყარსში** — ფერშალ ვანო საათაშვილთან და **როსტოვში** — კლიმიაშვილთან.

რედაქტორი ნინო ნაკაშიძე.

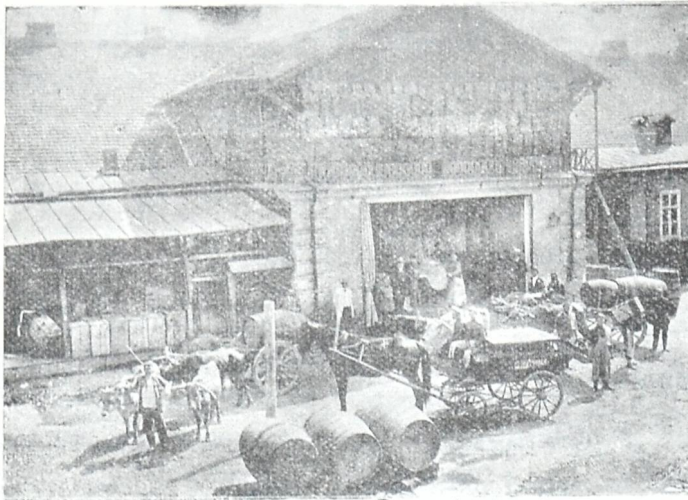
გამომცემელი თავ. პავლე ივანეს ძე თუმანიშვილი.

მ ო ი თ ხ ო ვ ე თ ყ ვ ე ლ გ ა ნ

კოოპერატიული ღვინო

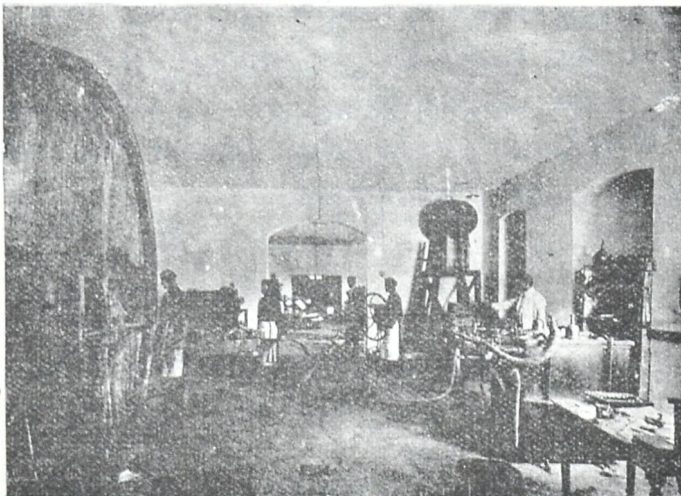
საზოგადოება „კახეთი“-სა

ფოო საზოგადოება „კახეთისა“: ღვინის მოტანა და გატანა

საზოგადოებას 15 წლის განმავლობაში გაუყიდა 1,000,000 ვედრო ღვინო 3,000,000 მან.

საზოგადოებას აქვს განყოფილებანი: ბაქოში, ასხა-ბაღში, ტაშკენტში. ბათომში, მოსკოვში, არმავირში; ალექსანდროპოლში, ეკატერინოლარში.

სარდაფი „კახეთისა“: ღვინის გადაღებ-გადმოღება

საზოგადოების ადრესი: თბილისი, გოგოლის ქუჩა, საზოგადოება „კახეთს“.

მევენახეთა საზოგადოება „კახეთი“ დაარსებულია 1894 წელს. საზოგადოებაში არის 164 წევრი. „კახეთის“ საზოგადოების წევრებს აქვთ 688¹/₂ ღმებინა ვენახი, საიდანაც უზიდავენ საზოგადოებას ნამღვინ კახურ ღვინოს!

კალა ერთობაშია!

კახელებო! ჩაეწერეთ საზოგადოების წევრებად და ამით დაიხსენით თქვენი სარჩო-საბადებელი სირაჯ-ჩარჩების ცარცვისაგან და მასთან ერთად შეუწყეთ ხელი ღვინით და საქმეში მონაწილეობით. ყოველ კახელისთვის ფრიად სასარგებლო „საზოგადოების“ გაფართოვება— გაძლიერება, მისი წევრების გაძლიერების და გამდიდრების მომასწავებელია.

უპანასკნელ დროს საზოგადოების საქმეები მოწესრიგებული და მკვიდრად დაყენებულია.

მოითხოვეთ საზოგადოების წესდება.